

5 Problemi transporta i distribucije

5.1 Formulacija transportnog problema

Zadatak. Riješite grafičkom metodom problem prijevoza kave iz dvije pržionice P_1 i P_2 u diskonte D_1 , D_2 i D_3 , ako su troškovi, ponuda i potražnja kao u tablici:

	D_1	D_2	D_3	a_i
P_1	3	7	4	40
P_2	3	5	9	56
b_j	22	38	36	

(rješenje: $T = 400$)

Rješavanje transportnog problema može se razdijeliti u tri etape:

- određivanje početnog bazičnog rješenja
- ocjena optimalnosti dobivenog rješenja
- promjena plana

Metode određivanja početnog bazičnog mogućeg rješenja su:

- dijagonalna metoda ili metoda sjeverozapadnog kornera
- metoda najmanje cijene
- VAM - metoda ili Vogelova metoda

Metode ocjenjivanja optimalnosti rješenja transportnog problema su:

- Stepping-stone metoda
- MODI ili modificirana Stepping-stone metoda

Promjena plana koji nije optimalan, provodi se jedino Stepping - stone metodom.

5.2 Zadaci

1. Odredite plan transporta tako da ukupni troškovi budu minimalni. Ponuda, potražnja i jedinični troškovi dani su u tablici:

	O_1	O_2	O_3	O_4	O_5	a_i
I_1	5	7	8	3	1	300
I_2	2	4	9	5	9	600
I_3	9	11	4	7	9	400
I_4	6	7	9	9	11	700
b_j	150	350	350	500	650	

(rješenje: $T = 9650$)

2. Zrno pšenice sa četiri lokacije treba transportirati u tri silosa. Na prvoj lokaciji ubrano je 400t, na drugoj 500t, na trećoj 800t i na četvrtoj 500t pšeničnog zrna. Kapaciteti silosa su: 700t prvog, 800t drugog i 700t trećeg. Odredite minimalne troškove transporta pšeničnog zrna ako su tablicom dani troškovi transporta jedne tone zrna s i -te lokacije u j -ti silos.

	S_1	S_2	S_3
L_1	1	4	3
L_2	7	1	5
L_3	4	8	3
L_4	4	2	8

(rješenje: $T = 4200$)

3. Transportni je problem zadan tablično:

	O_1	O_2	O_3	O_4	a_i
I_1	3	15	6	4	90
I_2	1	8	10	5	75
I_3	4	3	6	10	35
b_j	50	50	85	15	

Zadan je plan:

$$x_{11} = 25, x_{13} = 50, x_{14} = 15, x_{21} = 25, x_{22} = 50, x_{33} = 35$$

Poboljšavajte zadani plan do optimalnog Stepping-stone metodom. Odredite plan transporta sa minimalnim troškom i izračunajte trošak (rješenje: $T = 855$)

4. Nadjite optimalni plan i izračunajte minimalni trošak

	P_1	P_2	P_3	P_4	P_5	
S_1	6	12	14	8	11	95
S_2	10	12	10	3	15	55
S_3	12	15	7	14	4	80
	35	50	40	70	35	

(rješenje: $T = 1530$)

5.3 Degeneracija

Početno bazično moguće rješenje je degenerirano radi postojanja zatvorenog potproblema. Ako je kod konstrukcije početnog bazičnog rješenja jednom bazičnom varijablom moguće istovremeno zadovoljiti i ponudu i potražnju, ostaviti jedno, ili ponudu ili potražnju, i to ono kod kojeg su jedinične cijene nepopunjenih polja pojedinačno manje od drugog.

1. Riješiti transportni problem:

	O_1	O_2	O_3	a_i
I_1	3	1	4	50
I_2	5	8	3	40
I_3	2	1	6	85
I_4	4	5	0	15
b_j	90	75	25	

(rješenje: $T = 375$)

2. Riješite transportni problem i izračunajte minimalne troškove transporta

	O_1	O_2	O_3	O_4	
I_1	1	1	6	4	90
I_2	1	8	10	5	75
I_3	4	3	6	2	35
	50	50	85	15	

(rješenje: $T = 725$)

3. Riješite problem transporta, nađite optimalni plan i izračunajte minimalni trošak toga plana

				a_i	
	4	3	6	15	90
	2	8	7	3	70
	4	5	1	10	30
b_j	50	40	85	15	

(rješenje: $T = 630$)

4. Riješite transportni problem:

	O_1	O_2	O_3	a_i
I_1	10	12	0	10
I_2	8	4	3	15
I_3	6	9	4	10
I_4	7	8	5	5
b_j	20	5	15	

(rješenje: $T = 170$)

5. Riješite transportni problem zadan tablicom:

	O_1	O_2	O_3	O_4	a_i
I_1	8	1	2	9	50
I_2	5	7	5	3	50
I_3	2	3	9	4	75
b_j	40	55	60	20	

(rješenje: $T = 475$)

6. Iz tri rudnika kapaciteta redom 300, 250 i 450 tona iskopanih dnevno, vozi se ugljen u tri prodajna skladišta ogrijeva: S_1 , S_2 i S_3 . Dnevne potrebe tih skladišta su redom 300, 400 i 300 tona dnevno. Izračunajte najmanju cijenu prijevoza. Cijene prijevoza po jednoj toni iz prvog rudnika u skladišta redom iznose: 1, 3 i 2 novčane jedinice. Cijena po toni za prijevoz iz drugog rudnika u skladišta je 5, 7 i 10, dok iz trećeg redom 3, 1, i 4 novaca.

(rješenje: $T = 2400$)

7. Zadan je transportni problem s četiri ishodišta i tri odredišta. Početno bazično rješenje odredite metodom sjeverozapadnog kuta, a zatim STEP-PING STONE metodom odredite optimalno rješenje. Izračunajte minimalne troškove.

	O_1	O_2	O_3	a_i
I_1	10	12	0	20
I_2	8	4	3	30
I_3	6	9	4	20
I_4	7	8	5	10
b_j	40	10	30	

(rješenje: $T = 340$)

8. Odrediti plan transporta sa minimalnim troškovima i izračunati trošak:

	P_1	P_2	P_3	P_4	P_5	
S_1	8	18	16	9	10	90
S_2	10	12	10	3	15	50
S_3	12	15	7	14	4	80
	30	50	40	70	30	

(rješenje: $T = 1840$)

5.4 Otvoreni problem

Otvoren je problem u kojem je

$$\sum_i a_i \neq \sum_j b_j$$

Problem zatvaramo dodavanjem retka ili stupca. Jedinične su cijene u danom retku ili stupcu jednake nuli. Ukoliko je ponuda veća od potražnje, dodaje se stupac i bazično rješenje u tom stupcu predstavlja količinu koja neće biti distribuirana. U suprotnom, dodaje se redak i bazično rješenje u tom retku predstavlja količinu robe koja neće biti dostavljena.

1. Riješiti transportni problem, izračunati ukupne troškove transporta, a sve za prijevoz robe iz četiri skladišta u tri potrošačka centra

	P_1	P_2	P_3	a_i
S_1	12	14	2	35
S_2	10	6	5	45
S_3	8	11	6	30
S_4	9	8	7	25
	40	40	20	

(rješenje: $T = 610$)

2. Riješiti transportni problem:

	P_1	P_2	P_3	ponuda
S_1	0	12	10	30
S_2	8	4	3	40
S_3	6	9	4	25
S_4	7	8	5	20
potražnja	35	35	15	

(rješenje: $T = 610$)

3. Građevinsko poduzeće ima pet gradilišta i četiri naselja za svoje djelatnike. Kapacitet prvog naselja je 200 radnika, drugog 100, trećeg 150 i četvrtog 50 radnika. Za prvo gradilište potrebno je 150, za drugo isto toliko, za treće 50, četvrto 60 i za peto 90 radnika. Ako je cijena

prijevoza jednog radnika od i -tog naselja do j -tog gradilišta zadana tablicom, nađite optimalni plan prijevoza radnika i izračunati minimalne troškove prijevoza:

	G_1	G_2	G_3	G_4	G_5
N_1	4	1	2	5	3
N_2	2	1	8	3	5
N_3	4	8	7	1	2
N_4	6	2	5	7	4

(rješenje: $T = 940$)

4. Riješite transportni problem i izračunajte minimalni trošak transporta:

	O_1	O_2	O_3	O_4	a_i
I_1	11	21	13	8	1210
I_2	4	7	10	13	1100
I_3	8	6	11	4	730
b_j	95	325	415	800	

(rješenje: $T = 10285$)

5. Treba naći optimalni program transporta iz tri ishodišta u četiri odredišta na temelju podataka o jediničnim troškovima, ponudi i potražnji. Izračunati minimalne troškove transporta.

	O_1	O_2	O_3	O_4	
I_1	2	5	9	6	50
I_2	1	7	3	8	60
I_3	5	9	4	4	60
	15	40	65	50	

(rješenje: $T = 630$)

6. Na skladištima je redom po 60,70 i 55 tona robe mjesečno. Šest robnih kuća mjesečno potražuju redom po 20,40,30,55,15 i 35 tona robe. Jedinični troškovi prijevoza iz prvog skladišta u svaku od prodavaonica iznose redom: 3,2,2,3,3 i 1 kunu. Iz drugog skladišta: 2,0,1,1,0 i 1 kunu. Iz trećeg: 1,4,3,4,2 i 0 kuna. Odredite optimalni plan prijevoza i ukupni trošak. (rješenje: $T = 185$).

5.5 Problemski zadaci

1. Na četiri kolodvora ima redom 28, 22, 36 i 14 vagona. Šest stanica treba redom: 20, 15, 17, 12, 8 i 28 vagona. Udaljenosti kolodvora i stanica dane su tablicom. Napravite plan prijevoza tako da umnožak broja vagona i kilometara bude najmanji.

	S_1	S_2	S_3	S_4	S_5	S_6
K_1	20	27	30	35	40	45
K_2	18	35	40	42	50	20
K_3	40	30	35	25	48	40
K_4	21	45	28	32	40	44

2. Transportni problem zadan je tablicom:

	O_1	O_2	O_3	O_4	a_i
I_1	3	1	0	2	8000
I_2	2	3	4	0	7000
I_3	7	5	6	3	10000
I_4	1	1	0	1	3000
b_j	6500	7800	2500	9700	

Odredite minimalne troškove transporta.

3. Nadjite optimalni plan prijevoza i izračunajte minimalni trošak transportnog problema zadanog tablicom u kojoj su navedeni ponuda, potražnja i jedinični troškovi transporta.

	O_1	O_2	O_3	a_i
I_1	3	1	5	150
I_2	3	1	2	200
I_3	2	2	1	250
I_4	4	4	6	350
I_5	2	0	3	400
b_j	900	200	400	

Rješenja problemskih zadataka :

1. 2647 vagonских kilometara
2. $T = 45600$ novčanih jedinica
3. $T = 2950$ novčanih jedinica.

5.6 Zadaci s ispita

1. Naći optimalni plan transporta iz tri skladišta u četiri odredišta. Jedinični troškovi, kapaciteti skladišta i potražnja odredišta dani su u tablici:

	O_1	O_2	O_3	O_4	
I_1	3	15	6	4	50
I_2	10	8	10	5	75
I_3	4	3	6	10	35
	50	50	85	15	

(rješenje: problem zatvoriti dodavanjem retka I_4 kapaciteta 40, jediničnih cijena 0, minimalni $T = 900$)

2. Riješite transportni problem prijevoza koji će minimizirati iznos tonskih kilometara, ako su kilometraže između tvornica i opskrbnih centara, kao ponuda tvornica i potražnja centara u tonama dani u tablici:

	C_1	C_2	C_3	Ponuda
T_1	25	35	30	160
T_2	30	40	40	160
T_3	35	55	45	160
T_4	15	50	30	240
Potražnja	160	280	320	

(rješenje: $T_{min} = 23600$)

3. Transportni je problem zadan tablicom:

	O_1	O_2	O_3	O_4	a_i
I_1	15	15	40	40	80
I_2	9	8	10	15	125
I_3	23	3	6	42	45
b_j	50	60	95	10	

Početno bazično rješenje odredite metodom sjeverozapadnog kornera.

Poboljšavajte početni plan do optimalnog MODI metodom.

(rješenje: $T_{min} = 2075$).

4. Riješite transportni problem, ako svaki neisporučeni transformator donosi štetu od 10 novčanih jedinica. Količine proizvedenih transformatora potražnja za njima i jedinične cijene transporta dani su tablično:

	C_1	C_2	C_3	C_4	a_i
P_1	3	4	2	0	240
P_2	4	3	5	1	280
P_3	2	3	2	4	250
b_j	180	160	220	180	

(rješenje: $T = 1670$, 30 transformatora ostaje u P_2).

5. Riješite transportni problem: nadajte optimalni plan transporta i izračunajte minimalni trošak ako se drugom računskom centru treba isporučiti bar 50% traženih računala. Troškovi transporta, količine računala na raspolaganju i potrebe za računalima dani su tablicom:

	R_1	R_2	R_3	R_4	a_i
I_1	2	5	9	6	80
I_2	1	7	3	8	120
I_3	5	9	4	4	160
b_j	100	40	150	110	

(rješenje: nakon fiktivnog retka uvodi se stupac R'_2 u kojem je potražnja 20, stvarne jedinične cijene podudarne su s cijenama u stupcu R_2 , dok je fiktivna cijena $M \geq 3 \cdot \max(c_{ij})$. Ponuda u stupcu R_2 mijenja se na 20. Nakon uobičajene procedure, minimalni trošak je 1140.)

6. Riješite transportni problem, tako da se iz svakog silosa otkupi bar polovica žita. Količina žita u silosima, potražnja otkupnih stanica i cijene po toni žita dani su tablično:

	O_1	O_2	O_3	O_4	a_i
S_1	4	3	4	4	200
S_2	4	3	6	2	180
S_3	4	2	4	3	150
b_j	80	60	120	80	

(rješenje: $T = 1080$, treći je silos ispražnjen).

6.4 Minimizacija vremena transporta

Koeficijenti u funkciji cilja sada se interpretiraju kao duljina putovanja. Zadržev se sastoji u tome da što manja količina robe bude na najduljem putu.

Zadaci

1. Izuzetno opasan plin treba prevesti željeznicom. Proizvodnja plina, potražnja i vremena transporta u satima zadana su tablično:

	O_1	O_2	O_3	O_4	proizvodnja
P_1	3	15	6	4	55
P_2	10	8	10	5	80
P_3	4	3	6	10	40
potrebe	55	55	90	20	

(rješenje: Najbolje što se može postići je da 5t putuje iz P_2 u O_3 10h).

2. U Republici Hrvatskoj iznenada je donesen zakon da se kamioni moraju transportirati željeznicom. U Rijeci, Zadru, Šibeniku i Splitu trebamo redom 180, 160, 90 i 100 vagona za prijevoz kamiona. Kotoriba, Dobova, Ploče i Vinkovci imaju na raspolaganju redom: 120, 160, 80 i 150 vagona. Udaljenosti kolodvora u Rijeci do spomenutih odredišta iznosi redom: 280, 170, 300 i 500km. Udaljenost kolodora u Zadru do spomenutih odredišta su redom: 450, 360, 280 i 600km. Šibenik je udaljen redom do spomenutih odredišta 560, 420, 180 i 680km, dok je iz Splita do odredišta po 600, 500, 100 i 780 kilometara. Napravite plan prijevoza po kojem najmanje vagona putuje najvećom kilometražom.

(rješenje: 130 vagona ipak će putovati 600km od Vinkovaca do Zadra i to će biti vagoni koji će najdalje putovati.)

3. Zadan je transportni problem gdje veličine $c_{ij} = t_{ij}$ označavaju vremena transporta u satima. Nadjite minimalno vrijeme svih dostava, ako one počinju istovremeno:

	O_1	O_2	O_3	O_4	a_i
I_1	6	4	3	5	80
I_2	7	4	3	5	70
I_3	8	7	4	3	50
b_j	60	60	60	20	

(rješenje: 60 jedinica putuje 6 sati i to se ne može popraviti.)

4. Riba se izlovljava u uzgajalištima I_1, I_2, I_3 . Svako jutro riba kreće put ribarnica koje se nalaze u mjestima R_1, R_2, R_3 i R_4 . Iz uzgajališta I_1 do ribarnica prijevoz traje redom: 2, 5, 9 i 6 sati. Da bi iz I_2 riba došla u spomenute ribarnice treba po 1, 7, 3 i 8 sati. Konačno, prijevozi iz I_3 traju 5, 9, te po 4 sata do ribarnica R_3 i R_4 . Treba napraviti takav plan da je što je moguće manje ribe na najduljem putu. Na uzgajalištima je na raspolaganju: $80t, 120t, 160t$ dnevno, a ribarnice potražuju redom: $100t, 40t, 150t$ i $110t$ dnevno.

(rješenje: $110t$ ribe putovat će 4^h , dok će ostala riba putovati kraće.)